

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

**Obor SOČ: 14. Pedagogika, psychologie, sociologie a
problematika volného času**

Analýza dětské kresby

Vít Kubásek

Kraj: Středočeský

Neveklov 2015

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

**Obor SOČ: 14. Pedagogika, psychologie, sociologie a
problematika volného času**

Analýza dětské kresby

Analysis of children's drawing

Autor: Vít Kubásek

Škola: Obchodní akademie Neveklov, Školní 303, 257 56 Neveklov

Kraj: Středočeský

Konzultant: Mgr. Miroslava Hulanová

Neveklov 2015

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně a použil jsem pouze podklady (literaturu, projekty, SW atd.) uvedené v seznamu vloženém v práci SOČ.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Neveklově dne podpis:

Anotace

Autor práce: Vít Kubásek

Název Práce: Analýza dětské kresby

Práci vypracoval žák 4. ročníku Obchodní akademie Neveklov, obor – ekonomické lyceum.

Cílem práce je zmapovat souvislosti vývoje dítěte s jeho zobrazovacími schopnostmi. Vývojová stadia dětské kresby jsou popisovány u jednotlivých dětských ilustrací.

Úvodní část práce poskytuje informace o obecné a vývojové psychologii a spojitostech s kresbou dítěte.

Praktická část práce je věnována rozboru kreseb postav připravených dětmi ve věku tří až šesti let. Z hlediska vývojové psychologie byla kresba zadána znovu za několik měsíců. Poté bude provedeno porovnání dvou kreseb od stejného dítěte. Práce je navíc orientována i na problematiku změny nálad dětí, které mohou významně ovlivnit na kvalitu kresby.

Klíčová slova: psychologie; vývojové období; kresba lidské postavy; analýza dětské práce

Annotation

Author of project: Vít Kubásek

Name of project: Analyses of children's drawing

The project is written by a student of fourth grade Business academy Neveklov, field – Economic lyceum.

The goal is to map connections between development of a child and his drawing skills. Developmental stages of child's drawing are described for each child illustration.

Interductory part of the project gives information about common and developmental psychology and drawing of a child.

The research part of the project is devoted to analyses of drawings made by children in the age from three to six. In terms of developmental psychology was the figure drawn by children several months later. After that was done a comparison of two pictures made by one child. The project is also concentrated in a change of mood on children, which can rapidly change a quality of a drawing.

Key words: psychology; developmental stage; drawing of human figure; analyse of child's work

Tímto děkuji paní Maškové, učitelce na MŠ v Pesanech, za poskytnutí kreseb.

Děkuji také vedoucí projektu paní Mgr. Miroslavě Hulanové, které mě vedla při této práci.

Obsah

Úvod.....	11
1 Psychologie.....	12
1.1 Obecná psychologie	12
1.2 Pedagogická psychologie	12
1.3 Vývojová psychologie.....	13
1.3.1 Činitelé psychologického vývoje.....	14
1.3.1.1 Dědičnost.....	14
1.3.1.2 Prostředí.....	15
1.4 Předškolní věk.....	15
2 Kresba.....	16
2.1 Hrubá a jemná motorika.....	16
2.1.1 Lateralita	16
2.2 Psychická oblast.....	17
2.2.1 Myšlení	17
2.2.2 Paměť.....	18
2.2.3 Řeč	19
2.2.4 Emoce	19
2.3 Presymbolická, senzomotorická fáze kresby	20
2.4 Fáze přechodu na symbolickou úroveň.....	20
2.5 Fáze primárního symbolického vyjádření	20
2.5.1 Stadium hlavonožce.....	21
2.5.2 Subjektivně fantazijní zobrazení.....	21
2.5.3 Stadium realistického zobrazení	21
3 Modelování.....	23
4 Analýzy dětských kreseb	24
4.1 Kresby dětí ve věku 3 let.....	24

4.2	Kresby dětí ve věku 4 let.....	28
4.3	Kresby dětí ve věku 5 let.....	33
4.4	Kresby dětí ve věku 6 let.....	38
5	Srovnání kreseb	39
6	Závěr.....	57
	Seznam použité literatury	61

Úvod

Práce je zaměřená na děti v předškolním věku, tedy ve věku od tří do šesti let.

Děti v tomto období procházejí velkým vývojem, tato práce se zaměřuje na vývoj kresby. Ten přímo souvisí právě s vývojem dítěte. Kresba je pro dítě důležitá. Děti rády malují - ve svých kresbách zobrazují své myšlenky a to, jak chápou realitu.

V první kapitole jsou popsány základní obory psychologie, které souvisejí s vývojem a učením.

V druhé kapitole je popsána kresba jako taková. Práce se soustředí se zejména na tři vývojová stádia kresby. Poslední fáze je pak rozdělena na vývoj kresby postavy od „hlavonožce“ až po propracovanější verzi, která obsahuje mnoho detailů.

Ve třetí kapitole se práce zaměřuje na analýzu dětských kreseb. Jsou zde rozebrány kresby dětí ve věku od tří do pěti let. Analýza vymezuje prvky, na které se zaměřuje u každé kresby zvlášť. Kresby jsou rozebrány postupně podle věku dětí. Z analýzy obrázku vyplývá, zda úroveň výtvarného projevu dítěte odpovídá jeho věku.

Ve čtvrté kapitole je uvedeno srovnání dvou kreseb postavy. Úkol byl zadán ve stejné školce a třídách. Porovnávány jsou dvě kresby od jednoho žáka. Kresby byly zadány v rozmezí několika měsíců. Práce se snaží ukázat, zda je vidět znatelný vývoj kresby u dětí v předškolním zařízení.

Později bude veden ústní rozhovor s učitelkou Mateřské školy v Lešanech. Pokud nějaké z dětí bude úrovní svého projevu mimo specifické období vývoje, bude položena otázka, proč tomu tak je.

Kresby jsou získané v Mateřské škole v Lešany.

1 Psychologie

Vědecká psychologie vznikla v roce 1879. V tomto roce vznikla v Lipsku první psychologická laboratoř. Jejím zakladatelem byl W. Wundt. V této době určovaly, co je věda a co ne, zejména přírodovědné disciplíny a pokud psychologové chtěli být uznávanými vědci, museli být schopni pracovat v laboratoři. Jen tato metoda práce zaručovala, že budou objektivně získány poznatky spolehlivě ověřitelné a opakovatelné.

Wundt napsal práce čítající 54 000 stran různých textů. Věnoval se především oblasti duševních pochodů metodou vědecké introspekce, to znamená, že školený pracovník měl podle specifických pravidel popisovat průběh různorodých emocí.

1.1 Obecná psychologie

Toto vědní odvětví se zabývá řešením otázek předmětu psychologie, strategií výzkumu i jednotlivých výzkumných metod. Zejména se zabývá:

- Poznávacími procesy (např. procesy vnímání, pozornosti, představ, myšlení, řeči, atd.)
- Emocemi a celkovou dynamikou citového života člověka.
Problematikou zaměřenosti a usilování člověka (potřeby, motivy, zájmy, postoje...)
- Analýzou činností, to znamená, jak se člověk přizpůsobuje cizímu okolí a také jak přizpůsobuje cizí okolí sobě.
- Vědomou autoregulací člověka (plánováním životních cílů)
- Problematikou osobnosti (celistvost člověka se zaměřením na soustavu jeho vlastností nebo na totožnost se sebou samým apod.)

1.2 Pedagogická psychologie

V každodenním životě se dnes aplikují různé druhy psychologie. „*Jednou z těchto disciplín je pedagogická psychologie, která se hlavně zabývá problematikou účinného vyučování a učení a strategiemi poznávání žáka (pedagogicko-psychologickou*

*diagnostikou).*¹Díky tomu je možné ovlivňovat žáka v souladu s jeho cíli a optimálně rozvíjet jeho osobnost. Jedním z nejdůležitějších témat je nacházení metod jak zpřístupnit různé vyučovací předměty a témata žákům. Předmětem pedagogické psychologie je hledání odlišných metod práce při výuce různých vyučovacích předmětů, aby byly zpřístupněny žákům různých věků a postojů. Určitým problémem je tvorba edukačního prostředí, ve kterém se žáci chtějí a mohou učit. Kromě prostředí je důležitý také způsob prezence učiva, zadávání úkolů, ohodnocení žáků, vztahy mezi žáky a vztahy mezi žáky a učiteli.

1.3 Vývojová psychologie

„Vývojová psychologie je zaměřena na zkoumání souvislostí a pravidel vývojových proměn v jednotlivých oblastech lidské psychiky i celé osobnosti a na porozumění jejich mechanismům.

*Psychický vývoj je proces vzniku, rozvoje a zákonitých proměn psychických procesů a vlastností, jejich diferenciací a integrace v rámci celé osobnosti. Projevuje se kvantitativními i kvalitativními změnami, zahrnuje nárůst, úbytek i změnu různých funkcí, které se mohou rozvíjet plynule, ale i vývojovými skoky.*²

Psychologický vývoj lze rozdělit do tří dílčích oblastí, které se rozvíjejí ve vzájemné spolupráci.

1. Biosociální vývoj se zabývá tělesným vývojem a i všemi změnami s ním spojenými, dále zahrnuje i příčiny, které vývoj ovlivňují
2. Kognitivní vývoj skrývá pod svým názvem veškeré psychické procesy, které se určitou částí podílejí na lidském poznávání. Zaměřuje se především na proměnu způsobu zpracování informací a způsobu uvažování. Ovlivňujícími faktory jsou vložené předpoklady i vlivy prostředí.
3. Psychosociální vývoj se zabývá proměnami způsobu osobnostních a sociálních charakteristik, rolí, mezilidských vztahů či sociální pozice. Je velice ovlivněn vnějšími faktory, tento proces je označován jako socializace. Proto je velmi důležité

¹ Helus Z., - Psychologie, 2. vydání - 1995, nakladatelství Fortuna. str.25; ISBN 80-7168-406-6

² Vágnerová, M., - Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku. 1. vyd. Technická univerzita v Liberci 2007. str. 4; ISBN 978-80-7372-213-5

působení rodiny, ale i dalších sociálních skupin, institucí i vrstev, ve kterých se jedinec pohybuje.

Vývoj psychologických vlastností je složitý a je závislý na mnoha okolnostech. Může se jednat o obecné nebo konkrétní okolnosti, kterými se člověk liší od ostatních a díky jimž se v mnoha ohledech podobá.

1.3.1 Činitelé psychologického vývoje

Rozvoj psychických vlastností a celé osobnosti je individuální, záleží na nejrůznějších sklonech a komplexem různých vlivů a situací, které přispívají ke vzniku specifické zkušenosti. Způsob zpracování těchto informací je téměř pokaždé určený genetickými předpoklady.

1.3.1.1 Dědičnost

Genetická dispozice představuje informace, díky kterým se vytvářejí předpoklady pro rozvoj různých psychických vlastností. Souhrn vlastností se nazývá genotyp. V každém genetickém aparátu je zakódovaný program individuálního rozvoje jedince, který se projevuje rozdílnými úrovněmi jednotlivých funkcí. Nemusí být zřetelný stále stejným způsobem, to znamená, že se může v určitém stadiu projevovat více než v ostatních (u dětí doba dospívání – začínají se osamostatňovat od rodičů). Genetický program se aktivuje postupně po jednotlivých složkách v průběhu života.

Rychlost dospívání je dána geneticky. To znamená, že schopnosti a dovednosti se mohou objevit teprve v čase, kdy určité funkce dozrávají. Až poté je možno říct, zda má dítě předpoklady k činnosti, nebo ne.

„Genetické informace jsou zakódovány ve formě genů, které jsou umístěny na chromozomech. Každý člověk má dvě sady chromozomů, jedna pochází z otcovské zárodečné buňky, druhá z mateřské.“³

Dispozice pro rozvoj odlišných psychických vlastností vznikají podílením se většího nezjištěného množství genů. I když se neberou v úvahu vztahy mezi jednotlivými geny, vznikají předpoklady k rozvoji určité vlastnosti.

³ Vágnerová, M. - Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. 1. vyd - 2005, Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. str. 12; ISBN 80-246-0956-8

1.3.1.2 Prostředí

Dítě se rozvíjí díky projevovaným aktivitám, reaguje na podměty a očekává určité reakce okolí. Tento pojem se dá rozdělit do dvou skupin - fyzického prostředí a sociokulturního prostředí. Zde jsou velice důležití socializační činitelé, mezi které patří společnost (obecné sociální vlivy), sociální vrstva, v níž je jedinec zařazen, malá sociální skupina (rodina, skupina vrstevníků).

1.4 Předškolní věk

Předškolním věkem je označováno období od 3 – do 6-7 let. Není pevně určen fyzickým věkem, nýbrž je určen sociálně, a to nástupem dítěte do školy. Ten sice s věkem souvisí, ale může se přizpůsobit v rozmezí jednoho i více let.

Předškolní období slouží především k upevnění pozice dítěte ve světě. K tomu je využívána jeho představivost (tzv. fantazijní zpracování informací). Dítě začíná uvažovat, ale nepoužívá při tomto procesu logiku. Dále se dítě snaží zvládnout zadané úkoly a díky tomu si vytvořit a potvrdit své kvality.

2 Kresba

Předškolní děti vyjadřují názor pomocí kreseb, her anebo vyprávění. Kresba plní neverbální symbolickou funkci. Dítě v ní vyjadřuje realitu tak, jak ji chápe. V kresbách je znatelný rozvoj, který je rozdělen do několika fází.

Základní prvek kresby je čára neboli linie. Barevná kresba není malba, stejně tak jako vybarvení kresby není malování.

Děti raného věku kreslí tužkou, ale nedrží ji tak, jak by měly. Není to účelem. Učení správnému držení tužky nastává až v pozdějších fázích, a to u předškolních dětí, kdy by úchop měl být už správný.

1.5 Hrubá a jemná motorika

Hrubá motorika je souhrn pohybů velkých svalových skupin. Jde například o držení těla, koordinaci pohybu. Rozvoj hrubé motoriky je závislý na chuti dítěte k pohybu. Pohybu se dá docílit pomocí různých her, anebo zajímavým okolím, které dítě bude chtít prozkoumávat. Postupem času bude zvládat daleko složitější úkony.

Jemnou motorikou se rozumějí pohyby malých svalů, které jsou řízeny zejména mozkiem. Tyto pohyby jsou daleko přesnější a především uvědomělé. K rozvoji jemné motoriky pomáhají aktivity s hračkami, ale také kreslení a další grafické aktivity. Další dobré prvky k rozvoji jemné motoriky slouží aktivity, které dítě jako předškolák zvládne. Samo se již zvládne obléknout, provést hygienu další drobné činnosti. Dobrým cvičením je zapojování do dění v domácnosti. Dítě by mělo dostávat úkoly v dostatečné míře, aby byla uspokojena jeho potřeba pomáhat a rozvíjelo i svoji jemnou motoriku. Díky tomu také získá návyky do života.

1.5.1 Lateralita

Původem z latinského slova lateralit = ležící na straně, boční. Definice: „*Je to tvarová a funkční asymetrie párových hybných a sensorických orgánů.*“⁴ Jde o vztah mezi pravou a levou stranou organismu, také o odlišnost pravého nebo levého párového orgánu. Z toho vyplývá, že lidské tělo není symetrické (stejné).

Máme několik druhů laterality:

⁴ Barták, J., Bechyně, M., Bek, M., a kol. - *Encyklopedický slovník; nakladatelství Odeon; 1993; ISBN: 80-207-0438-8*

- Genotypická: - od narození má jedna strana převahu
- Fenotypická: - např. přecvičený levák – díky prostředí byl genotyp změněn = přecvičen
- Z nutnosti: - vedoucí orgán byl vyřazen a tím pádem podpůrný orgán přebírá funkci vedoucího
- Patologická: - vedoucí mozková hemisféra odumře a pomocná hemisféra se dostává do funkce vedoucí.

Typy laterality:

A) podle stupně:

- vyhraněná, výrazná pravorukost
- méně vyhraněná pravorukost
- lateralita nevyhraněná, neurčitá
- méně vyhraněná levorukost
- vyhraněná, výrazná levorukost

B) vztah mezi lateralitou ruky a oka

- souhlasná
- neurčitá
- zkřížená

Lateralizace je pozvolný pomalý postup, který začíná mezi třetím až šestým rokem. Do čtyř let se u dítěte střídají období symetrického a asymetrického používání rukou. Pokud se ale brzy projevuje upřednostňování jedné z končetin, je možné, že se jedná o nervové poškození. Mezi pátým až sedmým rokem se lateralita projevuje už znatelně a v deseti a jedenácti se ustaluje.

1.6 Psychická oblast

1.6.1 Myšlení

V předškolním období dítě poznává svět kolem sebe a také jeho pravidla. „*Piaget (1970) označil tuto fázi kognitivního vývoje podle typického způsobu uvažování*

předškolních dětí jako období názorného intuitivního myšlení.“⁵ Dítě nebere v potaz logičnost, proto je myšlení značně omezené. Uvažuje spíše v jednotlivých pojmech. Tento pojem je dále vymezen na dvě podskupiny. První se zabývá způsobem, jakým dítě svět vidí a jak, jakým způsobem si vybírá informace (centrace, egocentrismus, fenomenismus, prezentismus). Druhá se soustředí na zpracování těchto informací (magičnost, animismus, arteficialismus, absolutismus).

Děti v tomto období dokáží již správně vyřešit hodně jednotlivých úkolů, ale není možné zahrnout do svého myšlení více funkcí. Jednotlivé zkušenosti už děti znají, avšak nemusí být schopny je používat nebo se jimi ovlivňovat. Dětská mysl si neumí zjednodušit zadání a nepotřebné informace vyloučit.

1.6.2 Paměť

„Vývoj paměti se projevuje ve třech oblastech:

- *Zvýšením kapacity paměti a rychlosti zpracování informací*

Rozvoje této oblasti podmiňuje zrání příslušných mozkových struktur, pozitivně jej ovlivňuje i specifická stimulace (např. paměťové hry). Kapacita pracovní paměti roste s věkem (čím starší tím víc si pamatuje). Děti si více zapamatují, když mohou využít logických souvislostí. Paměť si udrží, pokud v dané oblasti mají více informací.

- *Rozvojem paměťových strategií*

Tímto termínem se rozumí způsoby, které slouží k zapamatování nových informací, ale tento postup je v předškolním věku hodně omezený. Tento postup se stává cíleným až po šestém roce. Do té doby nejsou schopny upotřebit informace v jiné než původní oblasti, ve které informace byly získané. I kdyby tento postup chtěli uskutečnit, je tak náročný, že by nakonec stejně neuspěly. Mnohem efektivnější v tomto věku je neúmyslné zapamatování informací.

- *Rozvojem metapaměti*

⁵ *Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání. 1. vyd. 2005., vydala Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. str. 174; ISBN 80-246-0956-8*

*Rozvoj obecných znalostí o fungování paměti i o vlastních paměťových schopnostech. Děti v předškolním věku vědí o paměti málo. Přeceňují své schopnosti.*⁶

K vyjádření svých zážitků se děti učí mluvit. Vypravování je zcela individuální a dítě sděluje zejména to, co pro něj přišlo jako nejdůležitější.

1.6.3 Řeč

*„Jazyk je chápán a používán na úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů.“*⁷

Vývoj kresby se dá zejména zajistit díky komunikaci s dospělými, ale třeba i se staršími dětmi. Předškolní děti nepřejímají všechno, co slyší. Většinou si zachytí a zapamatují jen určitou část sdělení, kterou poté opakují.

Od čtvrtého roku děti začínají říkat další a komplikovanější věty, později mluví dokonce v souvětích. Ve čtvrtém roce začnou správně používat budoucí čas. V rozmezí čtyř až šesti let děti začínají užívat slovesa v minulém čase, ale vyskytují se zde chyby v pokusech se složitějšími vztahy. Děti jsou zvyklé používat standardní pořádek slov, pokud je slovosled zpřeházený, je možné, že větu pochopí s úplně jiným významem.

1.6.4 Emoce

U dětí v předškolním věku je charakteristickým jevem větší stabilita a vyrovnanost, než jaká je typická pro věk batolecí. Často dochází k přechodu z nálad (smích – pláč). Děti v předškolním věku bývají méně negativně naladěné, přibývá pozitivně naladěných reakcí. Typickými znaky pro emoční vývoj dítěte v předškolním věku jsou vztek a zlost (nebývají tak časté, protože děti začínají chápat vznik daných situací), strach (za tím stojí především rozvoj představivosti – schopnost dětí vytvořit smyšlené bytosti), veselost (rozvíjí se smysl pro humor).

^{6, 7} Vágnerová, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd 2005., vydala Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. str. 191 – 192, 194; ISBN 80-246-0956-8

1.7 Presymbolická, senzomotorická fáze kresby

Tato fáze probíhá u dětí batolecího věku. Dítě se svým výtvořem nezabývá. Jde o tzv. čmárání. Toto stadium lze pojmenovat jako předvýtvarné. Čmárání lze poté charakterizovat jako shluk čar v kruhovém tvaru bez nějakého obsahu. Dítě si nebere na zřetel kreslicí plochu. Základem této činnosti je radost ze zanechání stopy.

1.8 Fáze přechodu na symbolickou úroveň

Okolo druhého roku si dítě uvědomuje, že za pomoci čmárání může zachytit realitu, a tím se práce stává symbolem. Grafomotorický výtvar bývá pojmenován dodatečně, na základě výrazného symbolu, který je typický pro určitý objekt.

Toto období lze také pojmenovat jako stadium čarání. Poměrně důležitou roli zde mají intelektuální faktory a rozvoj organismu dítěte. Dítě kreslí se záměrem, který se ovšem v průběhu tvorby mění. Finální záměr bývá s kresbou propojen až s pojmenováním.

V této kresbě se dá říci, v jakém emocionálním stavu se dítě nachází. Dobře naladěné dítě ve vyrovnaném stavu má silné čáry a kresba zabírá většinu kreslicí plochy. Naopak nevyrovnané dítě kreslí tenké čáry a kresba zabírá pouze malou část z plochy.

1.9 Fáze primárního symbolického vyjádření

Dítě úmyslně zobrazí něco konkrétního. V této fázi se stává práce symbolickým zobrazením skutečnosti. Podobnost kresby a skutečnosti závisí na schopnostech a dovednostech, ale důležitý je i emoční stav. V tomto momentu dítě kreslí, co o objektu ví a co považuje za důležité.

Dítě přestává používat nepřerušované dlouhé čáry a začíná se věnovat krátkým úderům tužkou. Začíná také kreslit těžší tvary, čtverce, křížky, trojúhelníky, pořád ale mají zaoblené rohy.

Toto období se dělí na tři typy zobrazení:

- Stadium hlavonožce
- Stadium subjektivně fantazijního zobrazení
- Stadium realistického zobrazení

Stadium realistického zobrazení se objevuje před nástupem do školy. Kresby začínají být téměř dokonalé. Dítě už nemyslí jen v plošných čarách, obrazy se

začínají překrývat. V tomto období ale může nastat krize tvořivosti. Dítě kreslí stále tu samou kresbu a potřebuje novou inspiraci.

1.9.1 Stadium hlavonožce

Je první ze symbolů zobrazujících člověka. Vyjadřuje zájem o člověka, rodinu. Hlava je pro dítě nejdůležitější a je zobrazena kolečkem. Kruhový tvar odpovídá tomu, jak hlava vypadá, ale tato podobnost není cílená, naopak je čistě náhodná a nezamýšlená. To potvrzuje i fakt, že se objevují i hlavy hranaté. Z hlavy rovnou vyrůstají nohy a ruce. Z toho vyplývá, že hlava zastává i funkci trupu. Nohy a ruce jsou čáry, na kterých jsou v konci umístěné prsty. Postupem času jsou kresby propracovanější, získávají víc detailů: oči, uši, nos, pusa, vlasy.

Mezi pěti až šesti lety se hlavonožec mění v panáka. V kresbě se nachází trup, který je zobrazen dalším kolečkem, které je uzavřené a oddělené. Ke konci období má panák všechny končetiny. Dítě se pokouší vytvořit panáka v pohybu. Tato kresba je pro dítě nesmírně obtížná. Panák vzniká v období subjektivně fantazijního zobrazení.

1.9.2 Subjektivně fantazijní zobrazení

Toto období se objevuje u dětí ve věku 4 – 5 let. Na obrázku jsou zachyceny detaily, které dítě považuje za důležité, ale jejich zobrazení neodpovídá zpravidla skutečnosti. Postavy jsou postupně oblékány a v mnohých případech se ukazuje průhlednost (tzn. dítě kreslí to, co zná, i když není vidět, např. pupík, orgány). V tomto období také začne dítě kreslit trup. Z počátku je menší než hlava, ale s přibývajícím věkem se trup proporčně přibližuje skutečnosti – hlava se zmenšuje a trup zvětšuje.

1.9.3 Stadium realistického zobrazení

V tomto stádiu se kresba už podobá skutečnosti. Toto fáze je v období konce předškolního věku. Kresba postavy je stále detailnější. Snahou dítěte je zobrazit více detailů, oblečení a správné proporce. Dají se také rozeznat rozdíly mezi mužem a ženou – z počátku se jedná pouze o typ oblečení. V pátém roce se také u postavy zobrazuje masivnost postavy.

Zobrazení postavy v pohybu je těžké. Pokud se dítě snaží zobrazit pohyb, nakreslí postavu z profilu, což je pro něj nesmírně obtížné. Musí si uvědomit, jak taková postava vypadá, protože zde není souměrnost. Tato kresba nevychází ze vzpomínky, ale z představivosti dítěte.

Další možností, jak nakreslí dítě pohyb, je smíšení vzhledu postavy – zředu i z boku. Toto postavení je častější i u zvířat, ale vyskytuje se i v některých případech kresby postavy.

3 Modelování

Jedním ze způsobů, jakým se dá rozvíjet jemná motorika, je modelování. To se však dá použít také při nácviu zobrazování postav. Dítě vidí svůj výtvar v trojrozměrném prostředí a touto činností také mimo jiné rozvíjí svou představivost, zručnost a hmat. K tomu, aby dítě mohlo modelovat, však potřebuje inspiraci, která se mu musí dodat zvenčí.

Pokud si děti sami vyberou materiál, se kterým chtějí pracovat, výsledný produkt bude mnohem kreativnější než za předpokladu, že jim bude úkol zadán pedagogem.

Mezi nejběžnější nástroje k modelování patří, modelína, hlína, dále se dá použít těsto, ale třeba i sníh nebo písek.

Modelování můžeme rozdělit do tří různých období:

- Modelování v období tří až čtyř let
- Modelování v období čtyř až pěti let
- Modelování v období pěti až šesti let.

Modelování mezi třemi a čtyřmi lety je období, kdy děti poznávají modelovací materiál. Děti nesmí být do ničeho nuceny. Musí se podporovat jejich kreativita.

Děti se nejdříve seznamují s modelínou jako celkem. Musí se jim ukázat, že vzhled je možno upravovat, například mačkáním nebo krouživým pohybem. Dále musí zjistit, že jednotlivé kusy se dají spojovat.

Modelování mezi čtyřmi a pěti lety - v tomto období děti prověřují a stupňují svoje již získané zkušenosti. Děti již dokážou tento materiál solidně používat, takže mohou modelovat složitější tvary a předměty. V tomto období by děti také měly začít uhlazovat slepované spoje a naznačovat detaily, měly by být také schopny namodelovat základní tvary.

Mezi pěti a šesti lety již modelování děti zvládají. Aby se dál rozvíjely, je třeba pracovat na jejich úrovni prostorové představivosti a hmatovém vnímání. Dětem jsou zadávány složitější úkoly, které splňují požadavky rozvoje, ale nejsou na ně příliš obtížné.

4 Analýzy dětských kreseb

Dítě vnáší do kresby svůj pohled na svět. V narůstající kvalitě kresby je vidět i samotný vývoj dítěte. Oslovena byla Mateřská škola Lešany. Do mateřské školy docházejí děti ve věku od tří do šesti let. Paní ředitelka byla velice vstřícná a děti velice ochotně spolupracovaly.

K analýze kreseb byly zvoleny práce dětí 3 – 6 let. Nakreslit děti měly lidskou postavu. Na této tematice se dá nejjednodušeji určit, na jaké úrovni vývoje se dítě nachází.

Jednotlivé kresby jsou nejprve celkově popsány. Je posuzována barevnost kresby jako takové a zda vůbec jsou v kresbách použity barvy. Dále jsou posuzovány detaily kresby.

Na základě provedených sledování je posuzováno, zda práce dítěte odpovídá popisovaným dovednostem dítěte daného věku (vývojovému stadiu).

Kresby jsou posuzovány dle věku dětí, tj. vždy jsou analyzovány kresby dětí ve stejném věku. Postupováno je od výtvorů dětí tříletých k pracím dětí šestiletých.

4.1 Kresby dětí ve věku 3 let

Kuba 1

Kuba ke kresbě použil pastelky. V jeho kresbě se dá jen s velkými obtížemi najít postava.

Je v pravém dolním rohu, je na šikmo a dá se říci, že se skládá z hlavy a nohou, které vystupují přímo z hlavy. V obličejové části se nachází dvě oči a nos. Je možné, že jedna z čar je i pusa, ale není to na první pohled zřejmé. Jakub zřejmě začal nejdříve malovat zelenou. Kresba se mu nelíbila nebo z příliš velké chuti malovat začmáral svoji původní kresbu modrou pastelkou. Nejspíše ve spěchu namaloval modrou kresbu v dolním rohu.

Při blízkém pohledu by se v málo čitelných zelených čarách daly najít prvky postavy.

Jakub má radost, že zanechává za sebou barevnou stopu a tím pádem mu ani nezáleží na obsahu kresby nebo na tématu, které bylo zadáno. Proto je většina papíru začmáraná modrou pastelkou.

Druhá strana obrázku není po naskenování čitelná. Ale vyskytuje se na ní obličej s jednou čarou. Celkově kresba připomíná balonek. V obličejí jsou tentokrát jasné rysy. Hlava obsahuje dvě oči nos a ústa. Všechny tyto prvky jsou posunuté směrem ke spodnímu okraji hlavy, takže postava vypadá smutně.

Jakubovi bylo v době, kdy byl tento obrázek nakreslen, tři a půl roku. Úroveň obrázku odpovídá období vývoje kreseb. Kresba jasně vykazuje náladovost dítěte a také prvky hlavonožce.

Kuba 2

Jedna z mála kreseb, s obrázkem namalovaným na šířku. Tím je jasné, že dítě si čtvrtku otočilo na šířku samo. Z toho usuzuji, že už vědělo, co a jaké množství postav bude malovat.

Jakub namaloval celou rodinu, kde všechny postavy vypadají jako

medúzy.

Postavy zelená, žlutá a hnědá vykazují jasné rysy, kdežto fialová postava vypadá jako nedodělaná a ve vzniklé změti čar ji nelze přesně vymezit. Šedá postava je začmáraná. Je však jasné, že i ona byla postavou a vykazovala prvky, které měla. Jakub však obličejovou část a další části kresby začmáral.

Zelená a hnědá postava obsahuje dvě nohy, které vycházejí přímo z hlavy. U zelené postavy bychom mohli říct, že může obsahovat i ruce, ale naopak ústa ani nos nejsou jasně patrní. Oči jsou umístěny daleko od sebe, ale jsou v kresbě nakresleny. Na vrcholku hlavy se objevuje několik čar, což by mohly být i vlasy.

U hnědé postavy jsou oči vlasy a nohy. Tyto prvky jsou jasné. Spodní část hlavy je z části začmáraná, a proto není jasné, co tím měl Jakub na mysli.

Jakubovi jsou tři roky. Kresba odpovídá správnému vývoji. O Jakubovi lze říct, že maluje rád a soustředí se při tom. Až ke konci si vzal do ruky modrou fixu a začal čmárat (v levém dolním rohu). I přes to, že začmáral dvě kresby, lze říct, že ho malování baví a konečná fáze jeho tvorby byla způsobena nadbytkem času po zadání úkolu, který už měl zpracovaný.

Martin

Tento obrázek je specifický svojí velikostí. Hlava postavy začíná nad polovinou čtverky. Z hlavy vystupují tělo, nebo nohy. S jistotou nelze říct, jedná-li se o tělo, Martin nenakreslil celou postavu, ale jen to, co považuje za důležité. Obrys těchto dvou čar postupuje až do krajů, aniž by ubývala na intenzitě barva. Z toho se opět dá usoudit, že postava není celá.

Hlava obsahuje pouze oči a vlasy. Z hlavy zřejmě vystupují ruce.

U Martina lze říct, že kreslí rád, ale zatím mu je jedno, jak vypadá výsledný obrázek.

Použil pouze černou voskovku, na kterou po

celou dobu kresby tlačil. V místě, kde je deformovaná hlava, se mu voskovka zlomila, a proto vypadá čára jinak, než v ostatních případech.

Kresba odpovídá věku Martina, tedy třem letům. V porovnání s předchozími dvěma kresbami chybí u Martina větší počet detailů v obličejí (ústa, nos). Kresba je zdálmivě jednoduchá, ale jen v této kresbě se nenachází žádné zbytečné čmárání. Z toho je možno vyvodit, že je Martin spokojený se svojí kresbou a měl na kreslení právě správnou dobu. Významné a silné čáry dokazují radost a jistotu při kresbě.

Míša

Míše je tři a půl roku. Na kresbě je vidět mnoho detailů. Kresba je pouze černobílá, kreslená fixou. Důležitým znakem této kresby je čtvrtka položená na šířku.

V kresbě je patrný trup. Nohy nevycházejí přímo z hlavy, ale z trupu. Proporce neodpovídají skutečnosti (délka nohou a trupu).

Hlava obsahuje oči, ústa, nos a jsou naznačené vlasy. Ze stran hlavy vycházejí,

buď copy, nebo ruce. Při zpětném rozhovoru bylo zjištěno, že se jedná o ruce. Počet prstů neodpovídá skutečnosti, přesto se nedají zaměnit na nic jiného. V této kresbě je vidět, že si Míša uvědomuje lidské tělo a části, ze kterých se skládá.

Tato kresba je na tři a půl roku staré dítě velice kvalitní. Obsahuje prvek dalšího období (trup), tudíž se už nejedná o hlavonožce. Míša vytvořila nejvyspělejší kresbu. Z toho lze vyvodit několik možností. Míša si doma maluje a rodiče ji v tomto ohledu podporují, pochází z podnětného prostředí, kde na ni nepůsobí stres. Další možností je, že je Míša nadaná a prochází vývojem rychleji než ostatní. Bylo by zajímavé mít další druhou kresbu o Míši na stejné téma. Bohužel na zadání nebyla přítomna.

Matýsek

Matýskovi jsou tři a půl roku. Z pěti předešlých kreseb obsahuje právě tato kresba nejvíce detailů. V obličejí jasně vidíme mnoho prvků. Výrazným detailem je obočí. Další velkou změnou jsou oči. Matěj je totiž nakreslil složené každé z dvou kruhů. Uvnitř většího kruhu jsou v obou očích dva menší hnědé. To značí, že si Matěj všímá detailů. Dále jsou patrná usměvavá ústa a

nos, který je menší oproti ostatním kresbám. Postava má ovšem i vlasy zobrazené čarami vystupujícími z horní poloviny hlavy, spíše z vrcholu.

Na hlavu navazuje tělo. Jako v předešlé kresbě se jedná o velkou část obrázku, kde trup není zobrazen ve správném poměru vůči zbytku těla.

Při bližším ohledání zjistíme, že součástí jsou dokonce i dvě ruce zobrazené v těle fialovou barvou. Na tělo navazují nohy, které jsou opět malé. Chodidla nejsou zobrazena obě správně, pouze o jedné noze by se dalo říct, že je na ní bota. Druhé chodidlo spíše připomíná pařát.

Tato kresba je s ohledem na věk Matěje velice dobrá. Používá různé barvy tužek a zobrazuje různě obtížné detaily, které na jiných kresbách nemůžeme najít (čočky, obočí).

Stejně jako Míša je i Matěj vývojovým stádiem kresby napřed. V množství detailů Míšu dokonce i předčí. Je vidět, že ho malování baví a že maluje rád.

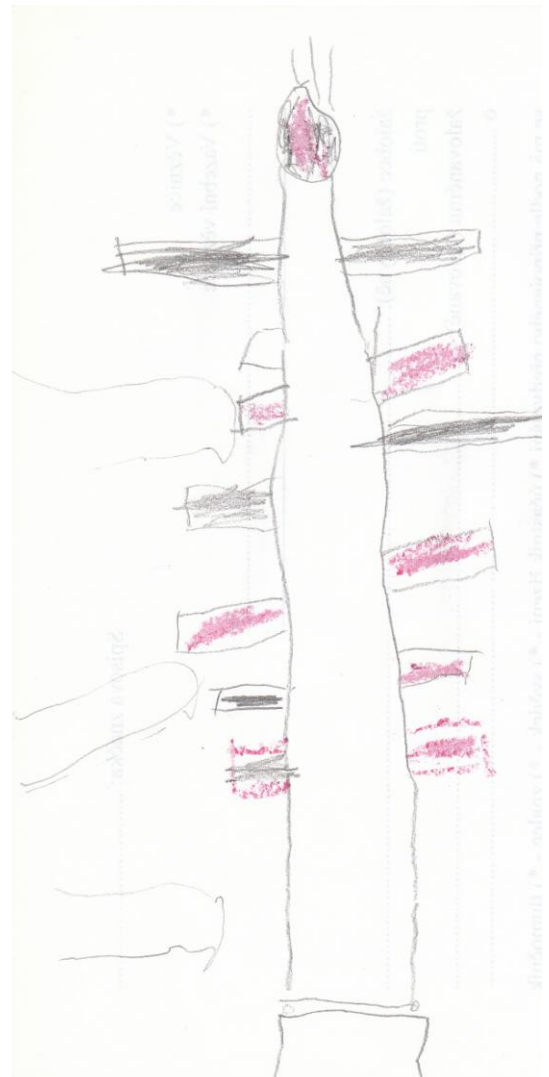
4.2 Kresby dětí ve věku 4 let

Jára

Járovi jsou čtyři roky. Jeho obrázek obsahuje obličej, kde je možno najít oči, ústa, nos a vlasy, ale celkově se nejedná o kresbu postavy. Kresba vzhledově připomíná housenku.

V porovnání s kresbami tříletých dětí (např. Jakub 1) vykazuje méně prvků postavy.

Je zde velký počet končetin. Je několik možností, proč tato kresba vypadá tímto způsobem. Jára nemusí být zvyklý malovat lidské postavy, proto neví, jak má správně namalovaná postava vypadat. Může pocházet z málo podnětného prostředí, případně neměl ani náladu malovat. Poslední možností, kterou se dá vysvětlit tato kresba, je výskyt jiných zájmových činností.

Pro účely této práce bude Járovi zadán stejný úkol a práce budou porovnány.

Nela

Nele jsou stejně jako Járovi 4 roky.

V této kresbě lze vidět postavu i přes závěrečné začmárání, které je způsobené přílišným přebytkem času, kdy dítě nemá co dělat.

Na hlavě můžeme najít vlasy, oči, při bližším ohledání najdeme i růžový nos a ústa.

Na hlavu navazuje trup. Zabírá většinu čtvrtky. Z dolní části trupu vycházejí chodidla. Ta jsou vedena z boků. Nohy jsou vůči horní části těla malé.

V této kresbě jsou i ruce. Vycházejí z trupu a jsou naznačeny prsty.

Tato kresba odpovídá Nelinu věku. Kresbu začmárala z důvodu nudy, ale přesto je zde smysl pro barevnost. Nela použila na část trupu a bot hnědou voskovku. Růžovou vykreslila celou postavu a obličej. Později do obličejů zapojila i zelenou a fialovou.

Dan

Danův obrázek zajisté původně postavu obsahoval, ale později ji začáral. V oblasti černé barvy býval obličej, pořád můžeme vidět náznak vlasů. Je možné, že byl rozčilený, a proto obličej zakrytý černou není jen přemalovaný, ale je dokonce i vydřený. Podobných míst je na kresbě více – žlutá barva, částečně zelená barva a opět modrá v kombinaci s černou.

V tomto finálním obrázku se nedá najít postava, jednalo by se pouze o dohady.

Právě na tomto obrázku se dá určit, že při kresbě hraje důležitou roli nálada dítěte.

Pokud dítě nemá náladu na kreslení, obrázek dopadá takovýmto způsobem.

I u Dana, stejně jako u Járy, bude kresba zadána znovu a porovnána.

Lukáš

Čtyři roky starý Lukáš namaloval postavu, která odpovídá jeho věku.

Obsahuje nepoměrně velké tělo. Ruce vycházejí z těla a ne z hlavy. Na levé straně obrázku můžeme vidět ruku s pěti prsty. Toto je důležitý detail, který se v předchozích případech nevyskytoval vůbec, nebo pouze zřídka, a počet prstů nebyl vždy správný. Na straně obrázku obsahuje ruka shluk čar. Při bližším pohledu je vidět, že i zde je pět prstů.

Nohy jsou vůči tělu malé. Jedná se spíše o shluk čar. Lukáš ví, že tam nohy mají být, ale nepřisuzuje jim velkou důležitost. V kresbě na ně nevyšlo místo.

Hlava je také celkem nepřehledná. Několik míst je vydřených. Jasně čitelná jsou oči a ústa. Dále může vidět vlasy, které jsou naznačené čarami na vrchní části hlavy.

Velikým rozdílem v kresbě postavy u Lukáše jsou uši. Ty se v žádných předešlých kresbách nenacházejí. Jsou zhruba v místech, ve kterých se mají nacházet.

Lukáš v kresbě použil mnoho barev. Je vidět, že ho malování baví a maluje rád, ale s ohledem na množství barev bych Lukášovi nedoporučoval kreslit fixami. Nejen, že na ně dře, ale i přemalovává již dříve nakreslené části, a tím kresba ztrácí na čitelnosti. Je však jasné, že celé tělo a jeho detaily namaloval hnědou. Touto barvou začal i vybarvovat, ale přilákaly ho jiné barvy. Největší prostor v kresbě mají barvy, zelená a modrá.

Postava je hodně velká a hubená. Ale přesto svým rozložením zabírá téměř celou kreslicí plochu. Hlava a nohy končí v rozích papíru. Ruce, které vycházejí zhruba z poloviny těla, jdou také téměř až k okrajům čtvrtky.

Ája

Ze subjektivního hlediska se jedná hned na první pohled o zajímavou a krásnou kresbu. Je výrazná barvami a přesto je krásně čitelná.

I přes nevelký počet detailů tato kresba převyšuje ostatní kresby.

Jsou zde jasně odděleny části. Každá část má jinou obrysovou barvu - hlava zelenou, tělo žlutou a nohy tmavě modrou.

Hlava má oči, nos a ústa. Jedná se poměrně malý počet detailů, nicméně nos je přiměřeně velký vůči zbytku hlavy. Poprvé se zde zobrazuje záměrná barevnost. To můžeme vidět v obličejí. Oranžová naznačuje barvu kůže. Tato výrazná změna je vidět ještě v jedné další kresbě, která bude následovat.

Ruce vycházejí sice z těla, ale nemají správný počet prstů. Respektive jedna ruka má tři a druhá čtyři prsty. Jsou krátké a rostou zhruba z poloviny těla. Dále je tělo vybarveno modrou,

nicméně je znatelné že fixa dopisuje.

Pod hlavou je malý červený oblouk. Tato část by mohla být naznačením krku, ale s jistotou to nelze říci. Tato otázka bude položena p. uč. z mateřské školy.

Další výraznou změnou jsou dlouhé nohy. Pořád se tu jedná o nepoměrnou velikost vůči zbytku těla, nicméně právě tato kresba má nohy zcela jasné. Na konci kresby jsou chodidla či zobrazené boty. Každopádně jsou zobrazené dvěma malými kruhy, které svědčí o vyspělé úrovni dítěte v oblasti jemné motoriky.

Šárka

Na kresbě se vyskytují tři osoby. Šárka tedy nespíše zobrazila svoji rodinu. To je možné poznat i podle velikosti a rozmístění postav.

Uprostřed kresby nejspíše bude tatínek, který vykazuje všechny znaky kresby čtyřletého dítěte.

Další dvě kresby jsou však spíše hlavonožci, kteří patří do věku tříletých dětí.

Na kresbě uprostřed, řekněme, že se jedná o tatínka, začněme popisem hlavy. Jasně zřetelné jsou vlasy, vyskytující se téměř po celé horní obrysové části

hlavy. Dále zřetelně vidíme oči, nos a ústa. Hlava má červenou barvu, což může být pokus o přizpůsobení barvy tváře skutečnosti. Dále se ale v obličejí nachází hnědá barva. Na první pohled bych řekl, že hnědou fixku dostala Šárka do rukou dříve, ale to by pak byla hnědá část začmáraná červenou. Jelikož tomu tak není, usuzuji, že se Šárka snažila naznačit fousy. Dále navazuje krk. V této kresbě je to jasné. Tělo nenavazuje přímo na hlavu. Ruce vycházejí z horní poloviny trupu. Nicméně se nejedná o autenticitu, jakou jsme mohli vidět v předešlé kresbě (Lukáš). Na ruku není totiž správný počet prstů. O druhé ruce bych vůbec neřekl, že se jedná o ruku. Je zde změt' čar, která postrádá smysl.

Nohy vycházejí přímo z boků a jsou tenké. Toto je druhá a jediná kresba u čtyřletých dětí z mého výběru, které namalovalo dlouhé nohy. A na konci jsou zakončené botami.

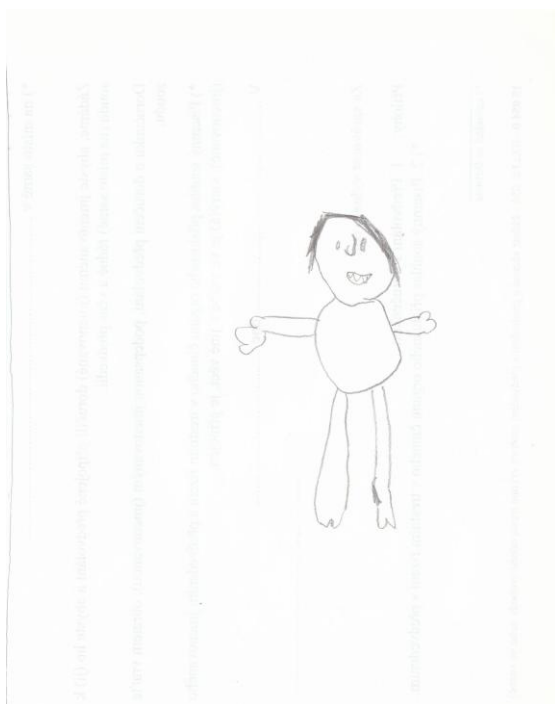
Další dvě postavy jsou hlavonožci. Tělo se zde nevyskytuje a nohy vyrůstají přímo z hlavy. Obě dvě postavy mají vlasy, nos a ústa. Ovšem na menší postavě napravo je v obličejí čáranice, která znemožňuje bližší ohledání. Postava nalevo má na rozdíl od postavy napravo ruce. Obě dvě mají načrtnutá chodidla nebo boty.

Obě dvě krajní postavy byly nejspíše namalovány ve spěchu. Proto vypadají odbytě, nebo řekněme zaostale. Naopak postava otce je propracovaná a je zřejmé, že si na ní Šárka dala záležet.

Šárka zřejmě měla v plánu ze začátku namalovat pouze prostřední postavu. Postupem času si však usmyslela, že namaluje další dvě postavy, na ty jí však nezbyl čas.

4.3 Kresby dětí ve věku 5 let

Kristýnka

Kristýnka namalovala jednobarevnou kresbu. Na první pohled působí stroze. Její postava je malá a nevýrazná.

Kromě krku, který na dané postavě není namalovaný, má však postava vše, co má mít.

Prsty jsou však pouze naznačeny a chodidla vypadají spíše jako kopýtko.

Hlava ale obsahuje oči, nos, vlasy a ústa. V puse můžeme vidět náznak zubů.

V předchozích kresbách jsme neviděli proporční správnost těla. U této kresby

se dá říct, že Kristýnka ví, jak tělo vypadá a snaží se zobrazit skutečnost. Nevyužila celou kreslicí plochu, což není chyba, ale nepoužití žádných barev, tak jak tomu je v ostatních případech, je zvláštní. Kresba se nachází na středu kreslicí plochy, spíše k pravé straně. Z toho lze usoudit, že Kristýnka věděla, co přesně chce namalovat a jakým způsobem.

Kresba odpovídá věku Kristýnky, ale ze subjektivního hlediska působí stroze.

Simonka

Simonce bylo v době zadání úkolu pět a tři čtvrtě roku.

Kresba na první pohled zaujme dlouhými zelenými šaty, závojem a srdíčkem, které je nakreslené v šatech.

Kresba není dokonale vybarvená. Spíš vypadá odbytě.

Na hlavně jsou znatelná zobrazení vlasů, očí, nosu a úst. Dále jsou zobrazené uši s náušnicemi, nebo opět vlasy. Přikláním se k názoru, že se jedná o úpravu vlasů.

Z hlavy vystupuje podlouhlé tělo, které je takřka přes celou čtvrtku. Ani na ruku si Simonka nedala moc záležet. Jsou rozdílně dlouhé, což je způsobeno také tím, že jí na ruku v levé straně obrázku nezbylo místo. Prsty jsou pouze naznačené.

Nohy jsou velice krátké, Simona zobrazila pouze boty. Vypadá to dokonce, že se pokusila nakreslit podpatky.

Obrázek si podepsala velkými písmeny, toto se nejspíše naučila doma.

Celkově se jedná nejspíše o zobrazení princezny. Když srovnám tuto kresbu s ostatními kresbami, vykazuje podobné znaky – dlouhé tělo, malé nohy, nezáměr o skutečný vzhled člověka, jako kresby čtyřletých dětí-

Nelze však říci, že Simonka zaostává, protože kresba obsahuje i úseky, které jsou pokročilé, jako třeba podpis. Odchylka ve tvaru těla je však značná.

Karolína

hlavou se nachází krk.

Nohy jsou zakončené opět ve tvaru kopýtek, je však zřejmé, že se Karolína pokusila nakreslit boty na podpatku. Ruce vycházejí z ramen, ale prsty jsou pouze naznačeny, není jich správný počet.

Karolína namalovala princeznu. Tato kresba vypadá naučeně, spíše jako obkreslená z omalováněk. Rodiče s Karolínou zřejmě doma hodně malují. Zadáni úkolu bylo proto pro Karolínu jednoduché. Princezny maluje často, má je „naučené“.

I přes jistou naučenost kresby lze říct, že má Karolína velice dobrou úroveň jemné motoriky, protože se kresba skládá z mnoha kulatých, malých a detailních částí.

Je možné, že Simonka se inspirovala kresbou Karolíny a pokusila se ji napodobit. To je zvláštní, protože je starší než Karolína.

Karolíně bylo pět a půl roku, to znamená, že v nynější době patří věkem mezi předškolní děti.

Tato kresba je opakem Simoniny. Simona má na kresbě nakreslené dlouhé tělo, Karolína tělo nakreslila malé, ale naopak zakreslila dlouhé nohy. Toto je typickým znakem kresby, pokud chce dítě něco znázornit, v tomto případě šaty, udělá je dlouhé.

Na hlavě jsou zobrazeny vlasy, oči a ústa. Nos zde není znázorněn. Na vrcholku hlavy je namalovaná korunka. Mezi tělem a

Terezka

Terezce se povedla velice zajímavá kresba. Očividně namalovala někoho příbuzného, nejspíše maminku.

Terezka namalovala velice povedenou kresbu, s velkým počtem detailů. Ruce vycházejí z ramen, prsty jsou ale pouze naznačeny. Ruce jsou nespějně dlouhé.

Nohy vycházejí z celého spodního okraje těla a jsou zakončeny botami s podpatky, nebo se o to Terezka aspoň snažila.

Nejvýraznější na celé kresbě je obličej.

Terezce se povedlo zobrazit veškeré

detaily, které na své mamince viděla a pamatuje si je, nebo je považuje za důležité.

První věc, která na hlavě upoutá pozornost, jsou vlasy. Terezka se úspěšně pokusila zobrazit účes. Dále jsou to oči. Úplně září, nejspíše tím Terezka chtěla znázornit, že se její maminka maluje. Poté je v obličejí, který je namalovaný růžovou, tedy pleťovou barvou, zobrazen nos. Je poměrně velký a zabírá většinu prostoru v obličejí.

Velice výrazné jsou také rty. Terezka nezobrazila úsměv, ale přesný tvar rtů, což se jí povedlo.

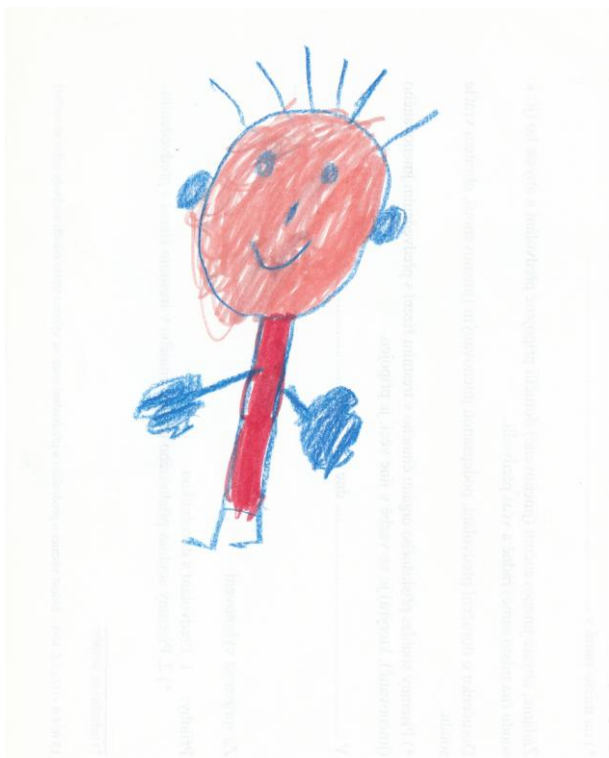
Nicméně největší překvapení z tohoto obrázku jsou uši a dlouhé náušnice. Náušnice nebyly zobrazeny v žádné předešlé kresbě.

Tato kresba postavy není naučená, ale jedná se o skutečné zobrazení člověka s využitím poměrně výrazných detailů.

Terezka prokázala velice dobrou schopnost zapamatování a uchování si vzpomínky, kterou poté přenesla na kreslicí plochu v podobě tohoto obrázku.

Tento obrázek je zcela jistě na úrovni pětiletého dítěte a stejně jako následující obrázek je zajímavější než naučený obrázek Karolíny.

Míša

Obrázek Míši vypadá vcelku jednoduše. Nevyskytuje se v něm tolik detailů jako v obrázku Terezky nebo Karolíny. To samé lze říct i o úrovni jemné motoriky, která není tak vyvinuta. Přesto tato kresba je velice zajímavá.

Největší z celého obrázku je hlava, k té se dostaneme v analýze až nakonec.

Tělo je dlouhé přímo navazuje na hlavu. Není zde vyznačený krk. Ruce vycházejí z horní poloviny těla. Dlaně a prsty jsou jen naznačeny.

Nohy jsou krátké, rostou z boků. Jsou

zde naznačena chodidla.

Hlava, největší část z kresby - obličej je namalovaný oranžovou barvou, což má zobrazovat skutečnou barvu pleti. V kresbě můžeme najít zcela jednoduše zobrazeny vlasy, oči, uši nos a ústa. Všechny obličejové rysy jsou zhruba na stejné úrovni.

Míša za nejvíce důležitou považuje hlavu, proto je také největší. Dalším důležitým znakem je široký úsměv. Ten značí, že v době kresby měla Míša velice dobrou náladu, která se poté promítla i do samotné kresby. Kresba je čistá a přehledná.

Ze subjektivního hlediska je kresba krásná, barevná, jasná. Na první pohled si hned můžeme všimnout úsměvu, který okamžitě vylepší názor na kresbu.

4.4 Kresby dětí ve věku 6 let

Anička 1

Kresba Aničky je vybraná z toho důvodu, že jí v době zadání kresby bylo 6 let. Bohužel na zadání první kresby nebyla přítomna, proto bude popsána jen tato druhá kresba.

Anička je příkladem toho, jak v šesti letech může být kresba horší než u některých pětiletých dětí.

Anička namalovala postavu, na hlavě rozeznáme vlasy, oči, nos, pusku s širokým úsměvem. Má krk, tělo, ramena, ruce s pěti prsty. Nohy nevycházejí z bočních okrajů těla, ale z prostřed spodní části. Postava má dokonce rozeznatelné boty.

Na postavě jsou mimo jiné zvláštní ruce. Z ramen vycházejí silnější ruce, z těch však poté vycházejí jen čáry. Vypadá to, jako by měla postava protězy.

Celkově obrázek vypadá jednoduše. Postava není tak propracovaná, jak by se od šestiletého dítěte dalo čekat. Právě naopak postava je spíše nepovedená a vypadá odbytě. Pozadí také zrovna také nezvyšuje kvalitu obrázku. Postava se v něm spíše ztrácí.

V celém obrázku použila Anička čtyři barvy. Nejvíce modrou barvu. Nelze říci nic o vývoji Aničky, úkol splnila. Postava obsahuje všechny části, jaké má obsahovat. Je možné, že Aničku nebaví malovat, nebo pro to nemá vlohky a je si tohoto faktu vědoma. Právě proto bylo by zajímavé mít od Aničky více obrázků.

5 Srovnání kreseb

V této kapitole budou některé předešlé obrázky porovnány s novými obrázky postav. Jedná se o kresby stejných žáků. Kresby byly znovu zadány zhruba čtyři měsíce po prvních kresbách.

Kuba 1

Když Kuba namaloval první obrázek, bylo mu více než tři a půl roku. Kubův druhý obrázek je tedy již po čtvrtých narozeninách.

Na prvním obrázku je spíše čmáranice, sice se ve spodním rohu nachází postava hlavonožce, ale vypadá, že je namalovaný nedbale a narychlo.

Kuba měl spíše radost z toho, že může malovat a nepřemýšlel nad tím, co je zadaným tématem.

Naopak jeho druhý obrázek vykazuje veliké zlepšení. Postava je velká čistá a vykazuje jasné

a přehledné znaky hlavonožce. Nohy stejně jako ruce vycházejí přímo z hlavy. Úplně chybí tělo. Stejně jako v první kresbě má oči a ústa stlačené ke spodní části hlavy. Postava tedy vypadá, jako když je smutná. Úplně chybí nos. Přibyl náznak vlasů na vrcholu hlavy.

Jakub se nejspíše snažil postavu vybarvit, ale kvůli volbě lesklé čtvrtky pastelka není vidět na naskenovaném obrázku. Při bližším prozkoumání

kresby vidíme, že se snažil začmárat i oblast nohou. Opět tento fakt není moc zřetelný kvůli typu kreslicí plochy.

Celkově je na kresbě znatelný velký vývoj. Dá se předpokládat, že Kuba je na správném stupni vývoje a své spolužáky dožene. Ve čtvrtém roce by se jeho kresba ještě měla vyvinout a mělo by být přidáno tělo.

Kuba 2

První Kubova kresba se skládala ze dvou velice dobře rozeznatelných hlavonožců a zbylí tři byli začmáraní nebo špatně čitelní. Tato kresba odpovídala Kubovu věku, v té době mu bylo tři a půl roku.

Jeho nová kresba je ovšem velice diskutabilní. Podobností odpovídá žluté kresbě na prvním obrázku, takže je jasné že ji Kuba maloval. Ovšem kromě dlouhých nohou není na kresbě nic čitelné. V obličejí si pouze můžeme představovat, co jsou oči a ústa. Postavě úplně chybí ruce a vlasy.

Kuba nevyužil celou kreslicí plochu. Z toho může být vyvozeno, že když byl Kubovi zadán úkol poprvé, měl na něj náladu a začal malovat s chutí, přesto ho činnost postupem času pohltila a začmáral dvě z kreseb. U druhého obrázku ho zřejmě malovat nebavilo, a proto není postava tak pečlivá a je pouze jedna.

Je překvapivé, že u Kuby 2 není stejný vývoj jako u Kuby 1. Za předpokladu, že bych neviděl první kresbu, by bylo možné v této chvíli říci, že zaostává za stadiem, ve kterém by měl momentálně být.

Matěj

Matěj kreslil první kresbu ve třech a půl letech. Na tento věk je tato kresba na velice dobré úrovni, dokonce svojí úrovní překonává oba druhé obrázky Kubů. Také jsem usuzoval, že je Matěj na velice dobrém úrovni vývoje a převyšuje svoje

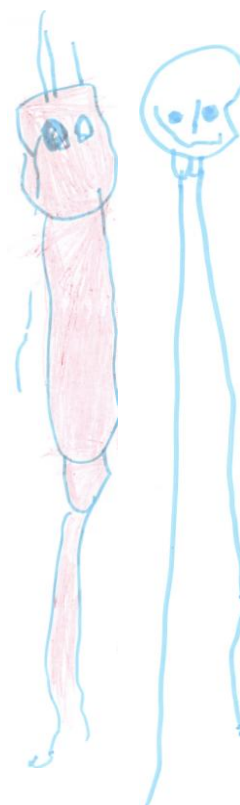
spolužáky, jak ve kvalitě kresby, tak dokonce ve vybarvování, a také v úrovni jemné motoriky.

Když se ovšem podíváme na druhou kresbu, zjistíme, že se Matěj jakoby vrátil ve vývoji zpátky. Druhý obrázek neobsahuje takový počet detailů, dalo by se i říct, že neobsahuje téměř žádné. První obrázek má znázorněné dokonce i obočí, které se neobjevovalo ani na kresbách pětiletých dětí.

Na druhém obrázku Matěj zobrazil dvě postavy. Jedna postava má tělo hlavu a nohy. Dá se říct, že jsou zde zachovány i správné proporce. Jenže na hlavě můžeme najít jen oči a vlasy. Na druhé postavě jsou sice oči, nos a ústa, ale postava vypadá jako hlavonožec.

Přitom nemůžeme s jistotou říct, že ho tentokrát kreslení nebavilo, protože je kresba čistá bez škrtanců a čmáranic.

Vzhledem k minulé kresbě nelze říci, že by Matěj neodpovídal vývoji své kresby. Toto tvrzení není možné ani u druhé kresby, protože se v kresbě aspoň u jedné postavy vyskytuje tělo.

Šárka

První kresba postavy udělala Šárka ve čtyřech letech. Nakreslila tři postavy, začala postavou uprostřed a ke konci doplnila další dvě postavy, které patří svým vzhledem do období hlavonožců.

Prostřední kresba odpovídá provedení čtyřletého dítěte.

Skládá se z hlavy, krku, těla rukou a nohou, které jsou zakončené botami. Šárka nakreslila kresbu tak, aby se aspoň trochu podobala realitě. Celá postava má správné proporce, prsty na rukou jsou však pouze naznačeny. Obličej se snažila dát přirozenou barvu.

Druhá kresba Šárky je však ještě na vyšší úrovni. Její zobrazení postavy má veškeré náležitosti, co mít má. Tentokrát Šárka zobrazila ženu, možná dokonce i sebe. Postava má dlouhé vlasy, dále na hlavě můžeme najít oči, nos a ústa. Na hlavu volně navazuje krk. Hlava s krkem jsou vybarveny růžovou, tak aby odpovídaly skutečnosti. Dále máme tělo, ruce a nohy. Ruce jsou krátké, ale není to jen čára. Prsty je velice těžké namalovat, nicméně se o ně Šárka stejně pokusila jak na rukou, tak na nohou. Na nohou naznačila dokonce i nehty.

Šárčina práce je velice zdařilá a je vidět, že se hodně zlepšila oproti minulé kresbě. Šárka určitě nezaostává, právě naopak, její kresba odpovídá takřka pětiletému dítěti. Také můžeme potvrdit, že Šárka ráda maluje. Kresba je hezká na pohled a velice zaujme.

Ája

Její první kresba ve čtyřech letech obsahuje vše, co má na její věk mít. I v druhé kresbě si udržela podobný styl, pouze přidala obrazec do těla a zesílila nohy.

Hlava sice nemá vlasy, ale oči, nos a ústa ano. Dále navazuje tělo s rukama, prsty jsou pouze naznačeny. Z dolní části těla vystupují nohy zakončené botami nebo chodidly.

Její druhá kresba z doby takřka o půl roku později vykazuje stejné znaky. Na hlavu pouze přidala vlasy. Prsty pouze naznačila, ví, že tam jsou, ale ještě neumí správně určit počet, proto také není na obou rukách stejný počet.

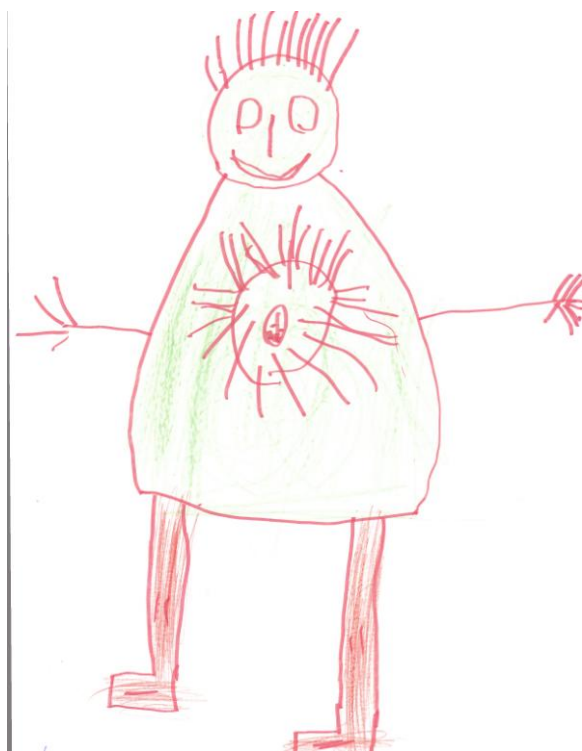
Na těle je zobrazen uprostřed kruhu obličej. Větší kruh spolu s čarami směřující z něj připomínají dětmi

namalované sluníčko.

Ája celou kresbu vybarvila zelenou, ta však není vidět kvůli volbě lesklé čtvrtky.

Druhá kresba Áji odpovídá jejímu věku.

Pepíček

Pepíčkův první obrázek nebyl rozebrán, proto bude analyzován teď.

Pepíčkově v době zadání práce byly čtyři roky.

Jeho postava není hlavonožec, ale není znát, kde má a zda vůbec má postava nohy.

Na hlavě jsou čitelné pouze vlasy a oči. Poté následuje dlouhé tělo, ze kterého vycházejí ruce v podobě dlouhých čar, které směřují až k okrajům čtvrtky. Pepíčka spíše bavilo vybarvování, nicméně nepřešlo do stadia, kdy by začal začmárat celou kresbu.

I přes nevelký počet detailů v obličejí, má kresba znak čtyřletého dítěte (tělo). Pepíček asi ani doma

nemaluje nebo se při nejmenším o malování zajímá velice zřídka. Je pravděpodobné, že má jiné domácí zájmy, kterým dává přednost.

Toto je druhá kresba Pepíčka. Již při prvním pohledu je jasné, že se nejedná o postavu. Jedná se o čmáranici.

Není absolutně zřejmé, jestli Pepíček namaloval nejprve postavu a poté ji začmáral. Je však pravděpodobné, že Pepíček zachytil okamžik a vůbec nepřemýšlel, co by měl malovat.

Podle teorie patří tato kresba do fáze čmáraní, což se objevuje u dětí do tří let. Z předchozího obrázku však víme, že Pepíček namalovat postavu umí, proto není možné vyvodit, jakým způsobem a jak moc Pepíček ve vývoji kresby pokročil.

Ondra

Ondrova první kresba není dosud v této práci rozebrána. V době kresby byly Ondrovi čtyři roky. Na první pohled by někdo mohl říct, že se jedná o stadium hlavonožce, nicméně tomu tak není. Ondra nakreslil tělo a hlavu tím způsobem, že téměř splynuly.

Na hlavě můžeme najít všechny náležitosti kromě uší. Dále je tělo. Postava nemá ruce. Z dolní části těla rostou nohy, které jsou poměrně dlouhé a jsou zakončené botami.

Tato postava připomíná vzhledem hrbáče a určitě tím je poutavá. Kresba odpovídala věku, ve kterém se Ondra nacházel.

Druhá kresba Ondry je poznamenána nejspíše výběrem papíru. Ondra namaloval postavu podobnou té první, nicméně jí stačil začmárat vrchní část, zejména druhý kruh. Nejspíše se mělo jednat o první návrh hlavy, ale to se mu nelíbilo. Vedle hlavy se nachází druhý kruh, který je začmáraný stejně jako první. Hlava je modře vybarvená a má znatelné oči a nos. Dále navazuje velké tělo, které opět nemá ruce, a dole jsou nohy, které jsou méně povedené než na prvním obrázku.

Ondra nebyl tentokrát spokojený se svým obrázkem. Je možné, že to je způsobeno i čtvrtkou. Rozhodně můžeme říct, že do kresby zasáhla Ondrova nálada. Ani nohy se mu u této kresby nepovedly tak jako u první. O Ondrovi lze říct, že je tedy náladový a že odpovídá stadiu vývoje kresby. Ale kresba samotná se o moc nezměnila, natož aby se vyvinula.

Míša

Míšova první kresba pochází z období, kdy mu bylo okolo pěti a čtvrt roku.

Jeho kresba je především zajímavá hlavou. Míša ji zobrazil velkou z důvodu, že je pro něj důležitá. Nejdůležitější na celé postavě je jasně zřetelný dlouhý úsměv, který značí i Míšovu aktuální náladu.

Kromě toho Míša zobrazil jako jeden z mála uši.

Jeho kresba odpovídá stadiu, ve kterém by se v pěti letech měl nacházet.

Míšova druhá kresba je nakreslená

s pozadím, takto měli zadaný úkol i ostatní jeho spolužáci.

Je nutné podotknout, že ne vždy to byl dobrý nápad a pozadí dost splývalo s postavou samotnou. To znamená, že děti si ještě moc neuvědomují kontrast barev a jejich výsledný vliv na kresbu. Tento případ se však netýká Míši.

Již na první pohled je vidět, že kresba se vyvinula. Jedním ze znaků vývoje jsou třeba i vlasy, které zakrývají většinu hlavy a nejsou již znázorněny pouze několika čarami z vrcholu hlavy.

Tentokrát v kresbě chybí nos, nicméně přidal, jako jediný, k opět hlubokému úsměvu červené tváře. Tlustou čarou z hlavy do těla se nejspíše snažil naznačit krk.

Tělo zaujímá většinu obrázku. Ruce vycházejí zhruba z poloviny těla, nejsou stejně dlouhé, ale tentokrát se Míša pokusil namalovat prsty, nicméně stejně jako většina dětí netrefil správný počet.

Nohy jsou stejné jako v první kresbě, pouze s tím rozdílem, že přidal kalhoty.

Terezka

Terezka je zhruba stejně stará jako Míša.

Její kresba je hodně zaměřená na detaily v obličeji. Nejspíše zobrazila svoji maminku.

Terezka zobrazila svoji maminku tak, jak ji vnímá ona. Proto jsou na obrázku znázorněné namalované oči kopie tvaru rtů a dlouhé náušnice.

Terezka dokonce znázornila i účes, který zřejmě její maminka nosí.

Na věk Terezky je tato kresba velice povedená a

dokazuje, že děti zobrazí informace, které jsou uloženy v jejich paměti.

Druhá kresba Terezky je ještě lepší. Její jemná motorika se značně vylepšila.

Bohužel právě Terezce uškodilo zadání úkolu (namalovat postavu a na obrázek přidat pozadí).

Tentokrát Terezka namalovala princeznu.

V kresbě jsou opět zobrazené detaily, které se vyskytují pouze u Terezky a nikoho jiného.

Na hlavu nakreslila korunku. Zmenšila

oči a nos. Naopak zvětšila ústa. Postava má podobný úsměv stejně jako první postava, takže můžeme říct, že malování Terezku bavilo. Postava má opět výrazné náušnice. Terezka namalovala princezně dlouhé růžové vlasy.

Mezi tělem a hlavou je dlouhý úzký krk. Tento prvek se u Terezčiny první postavy nevyskytuje. Stejná jsou naopak ramena, ze kterých poté vycházejí ruce.

Tělo Terezka zobrazila malé, naopak velké a široké jsou šaty. Nohy nejsou tentokrát vůbec zobrazené.

Terezka se pokusila opět o nakreslení prstů, netrefila sice správný počet, ale do kresby přidala dva prsteny. Na každé ruce je jeden.

Uprostřed se zřejmě snažila zobrazit nějaký ornament, ale od tohoto nápadu upustila.

Kresba Terezky vypadá celkově velice povedeně. Je vidět, že se její kreslicí schopnosti stále rozvíjejí a nevypadají jako naučené z omalováněk.

Terezku určitě baví malovat a na jejích obou kresbách je to vidět.

Viktorka

Obě kresby Viktorky budou popsány v této části projektu. Viktorka namalovala první starší kresbu v době, kdy jí bylo čtyři a čtvrt roku.

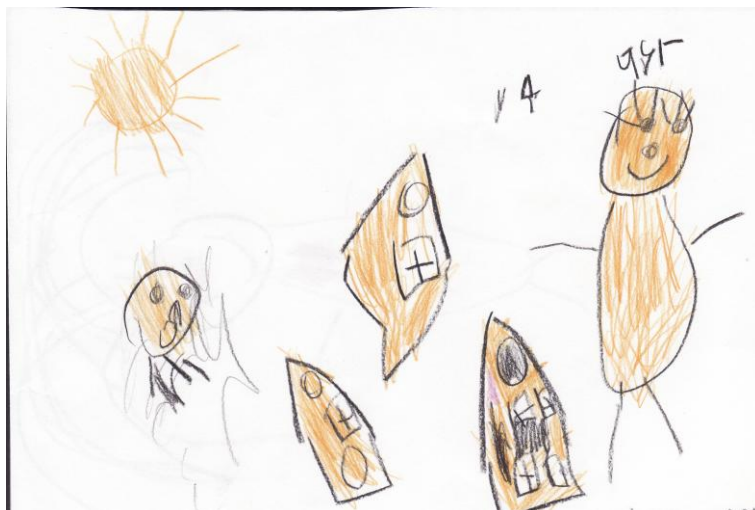
Její kresba není typický hlavonožec. Jedná se o dvě postavy, které mají typicky větší hlavu, ale proporčně zabírá nejvíce místa tělo postav. Na rukou jsou zakončené náznaky prstů. Nohy nejsou pro Viktorku nejdůležitější. Ví, že každá postava musí mít nohy, ale nepřikládá jim takový význam. Proto jsou krátké a ani nemají naznačení chodidel či obuvi.

V této chvíli se zaměříme na hlavu. Hlava jako taková je u obou postav poměrně velká. U žluté postavy dokonce velice vyčnívá.

Nicméně, na to, jak je hlava veliká, obsahuje pouze oči a ústa. Ústa jsou namalována do vzhledu úsměvu. Ten je poměrně dlouhý. Z toho se dá usuzovat, že Viktorka měla v době kresby dobrou náladu.

Kresba však neobsahuje tak velký počet detailů. V předchozích kresbách i mladších dětí jsme mohli vidět, že kresby jsou propracovanější v obličejí. To je z toho důvodu, že pro dítě má obličej největší důležitost. Již od narození se na něj zaměřuje, až postupem času s přibývajícím věkem roste zájem o další části těla.

Druhá kresba Viktorky byla stejně jako několik posledních zadána s tím rozdílem, že do kresby mělo být přidáno pozadí. Na tomto obrázku jsou viditelně dvě postavy. Bohužel pouze jedna z nich je čitelná natolik, aby se dala popsat.

Viktorka v této době překročila věk čtyři a půl roku. Tato kresba postavy oproti předchozí je poměrně propracovanější. To je však zapříčiněno i vybarvením kresby. Do celé kresby byly použity pouze dvě barvy. Černá na obrys a oranžová na vybarvování. Jako důležité se zdá, že sluníčko není obtažené černou pastelkou, nýbrž je pouze oranžové.

Postava vypadá podobně jako v prvním obrázku. Je však menší, to také upravuje proporcionální rozdíly. Tělo je jako v prvním obrázku menší. Nohy vypadají v rámci celého obrázku delší. Ruce tentokrát nejsou zakončeny prsty.

Velkou změnou prošla hlava. Viktorka přidala nos a řasy. Na kresbě sice chybí stále vlasy, nicméně prošla změnou k lepšímu.

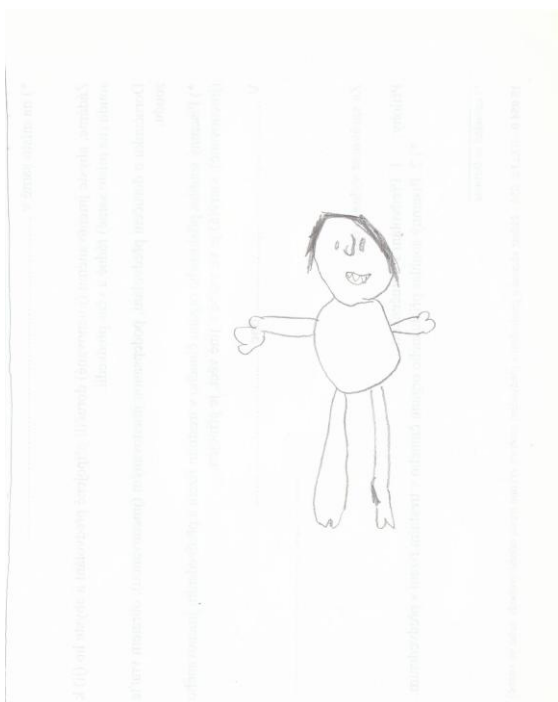
Viktorka považuje postavu za nejdůležitější, proto podle toho podřídila i velikost domů, které nedosahují ani poloviny výšky postavy. Druhá postava má viditelně obličej – nos, ústa, oči. Přesto je z nějakého důvodu zaškrtaná.

Ve věku Viktorky by se dalo očekávat, že kresba bude propracovanější. Kvalita kresby však také může být způsobena zadáním. Je viditelné, že se Viktorka soustředila i na

kresbu domů a sluníčka, což jí ve finále ubralo čas na kresbu samotné postavy.

V porovnání s kresbami jiných čtyřletých dětí Viktorka nezaostává, ale není ve vývoji kresby ani vpředu.

Kristýnka

První kresba Kristýnky je z období kolem pátých narozenin. Její kresba je rozebraná na jedné z předchozích stránek. Kresba je jednoduchá, nicméně obsahuje všechno, co by měla. Dokonce na obličeji v ústech jsou vidět i zuby. Kresba není vybarvená. Na první pohled vypadá odbytě. Přesto si s ní Kristýnka dala práci a očividně s ní byla spokojená, protože kresba je čistá, nevyskytují se žádné škrtance ani čmárance.

Druhá kresba je však v mnohém jiná.

Kristýna za dobu okolo čtyř měsíců udělala ve vývoji své kresby mnoho práce. Kresba je pečlivě vybarvená. Použila několik různých barev, kterými odlišila i části těla. Kresba je na první pohled rozeznatelná díky prstům. Ty jsou na obou kresbách stejné. Na druhé kresbě Kristýnka namalovala dokonce i správný počet prstů. Ruce ovšem jsou rozdílně dlouhé.

Kresbu rozebereme postupně. Na hlavě nalezneme typické znaky, vlasy, oči, nos a ústa, které mají velmi široký úsměv. Nové jsou na hlavě oproti první kresbě náušnice a řasy. Jde ty předpokládat, že Kristýnka namalovala svou maminku.

Dále na kresbě nalezneme krk. Tato část těla se na první kresbě nevyskytovala. Tím se viditelně oddělila hlava od těla. Dále tu je vybarvené tělo. To má stejně jako u ostatních kreseb nejvíce prostoru a stejně jako v první kresbě tvar kruhu. Je to jeden z dalších poznávacích znaků, že tato kresba je Kristýnčina.

Nohy oproti první kresbě jsou zakončené obuví. Na první kresbě konce vypadají spíše jako kopýtka. Nohy jsou opět kratší a nemají správné proporce a ani nejsou stejně široké či dlouhé.

U této kresby můžeme s jistotou říct, že kresba prošla vývojem vpřed. Dalším znakem vývoje je i podpis. Kristýnka se na druhé kresbě sama podepsala a dokonce uvedla i svůj věk.

Nikolka

První kresba Nikoly je dozajisté přehledná. Na druhou stranu je trochu strohá, to je způsobeno tím, že je jednobarevná. Kresba je asi z období těsně po pátých narozeninách

Jedná se nejspíš o kresbu princezny. Dlouhé šaty a přítomnost vycpaných ramen by tomu nasvědčovali.

Na hlavě můžeme najít oči, nos, ústa. Nemá však pravidelný oválný tvar. Dále jasně vidíme buď účes, nebo náušnice. Zřejmě se ale jedná o účes. Přímo na hlavu navazuje tělo. Krk není zobrazen.

Z ramen vystupují dlouhé ruce, které končí téměř s úrovní šatů. Ruce jsou sice zobrazené pomocí dvou čar, ale na jejich konci jsou zobrazené dlaně. Každá ruka pak má pět prstů. Nohy nevycházejí z bočních konců šatů, ale jsou namalované pod spodním koncem. Na úplném konci můžeme najít boty.

Druhý obrázek je velký a dokonce celkem vzato odpovídá proporčně.

Hlava má zřetelně viditelné hnědé vlasy. Dále můžeme najít oči, nos a pusku s jasně rudými rty. Hlava je obtažena černou tužkou. V celé kresbě dále tužka již není použita. To svědčí o tom, že Nikolka začala hlavou.

Dále navazuje krk a tělo. Nikolka se nažila oddělit jednotlivé části těla barvami, při bližším ohledání je viditelné, že hlava a ruce mají jinou barvu než tělo. Tělo jako takové není moc dlouhé. Ruce vycházejí z ramen, ovšem Nikolka nepřemalovávala vlasy, proto jedna ruka visí jakoby ve vzduchu. Ruce nejsou viditelně zakončené prsty.

Po ukončení těla jsou kalhoty. Ty jsou vybarvené černou barvou. Jsou trošku delší než tělo.

Boty jsou zobrazeny červenou barvou. Nedá se říct, že namalovala boty, protože to není viditelně zřejmé.

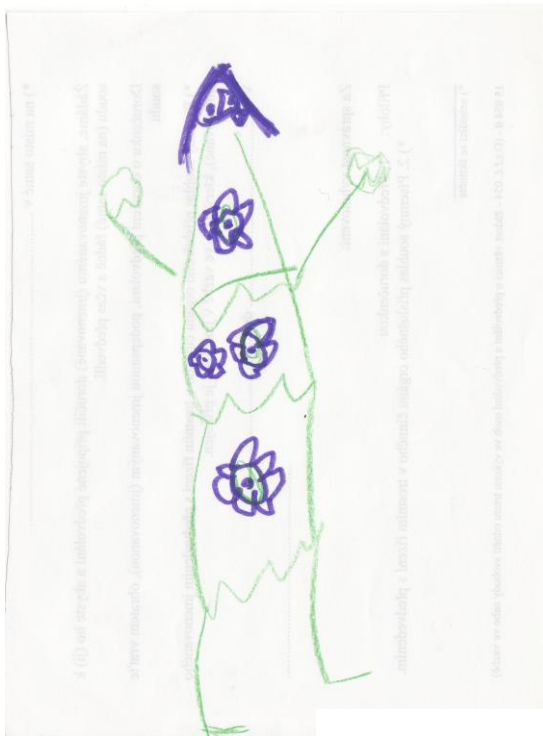
Stejně jako další kresba i tato je zasazená do přírody a Nikola namalovala i sluníčko s obličejem, ten má stejné prvky jako ten u Nikolčiny postavy.

U Nikoly je od první chvíle jasné, že namalovala postavy. Druhá postava je zvláštní tím, že je proporčně správně. Tento fakt se nachází jen u pár obrázků. Tedy oproti minulé kresbě Nikola udělala velký krok vpřed, protože zobrazila skutečnost opravdu tak, jaká je. Postava má veškeré části, které by měla postava mít, chybí pouze prsty, které je velice těžké zobrazit i ve starším věku.

Nikolka 2

První kresba Nikoly je z období těsně po pátých narozeninách. Obrázek je ze subjektivního hlediska celkově nelibivý.

Jestliže si obrázek rozčleníme, zjistíme, že hlava je malá a díky tomu nepřehledná. Můžeme tam však najít vlasy, oči, nos a ústa. Dále je tělo. Je velice dlouhé zhruba v jedné třetině vycházejí ruce. Nikolka se aspoň pokusila nakreslit prsty.

Nohy jsou poměrně krátké vůči celé kresbě. Vycházejí přímo z boků. Chodidla jsou pouze naznačena.

Nikola si dala hodně práce s výzdobou šatů. Na šatech jsou čtyři květy. Tyto květy vyčnívají nad celou kresbou.

Druhá kresba Nikolky je oproti té první povedenější. Kresba je menší. A pozadí nemělo na kresbu postavy vliv. Kresba je zasazená do přírody.

Postava je tentokrát možná až moc přehlcená detaily. Jasně můžeme nalézt vlasy, oči s řasami, nos a rty. Dále se na kresbě nacházejí uši. Tento znak se na mnoha

kresbách nevyskytoval.

Uprostřed čela je zasazená hvězda.

Tělo je opět delší. Nicméně Nikola zobrazila na šatech mnoho vzorků. Postava má nejspíše náhrdelník. Šaty mají několik knoflíčků.

Ruce vycházejí zhruba

z jedné poloviny těla. Na obou rukách je stejný počet prstů, nicméně neodpovídá skutečnému počtu.

Zpod šatů tentokrát ne již z boků vycházejí nohy. Chodidla jsou opět zobrazena pomocí čar, na jejichž konci se nacházejí dvě vybarvená kolečka.

U těchto dvou kreseb můžeme jasně vidět vývoj kresby. Kresba se vyvíjí rychlým tempem. I několikaměsíční rozstup ukáže skok, který předvedl Nikolčin vývoj.

Dále z kresby můžeme vyčíst, že Nikolu zajímá příroda. Tento fakt je odůvodněn přítomností květů na prvním obrázku a umístěním druhého obrázku.

Karolína

Tato kresba je podrobněji rozebrána na jedné z předchozích stránek.

Karolíně bylo zhruba pět a půl roku při kresbě prvního obrázku. Je zřejmé, že se jedná o kresbu princezny. Tomu nasvědčuje i korunka na hlavě. Kresba samotná má velký počet detailů. Proto kresba vypadá jako naučená.

Druhá kresba však je jiná. Karolína do kresby přidala i pozadí, což kresbě sice uškodilo, ale ne tak, jak by se dalo čekat nebo jak se stalo u Terezky.

Postava samotná je čitelná díky zvoleným barvám a jejich intenzitě. Karolínka opět namalovala princeznu. Tentokrát má dlouhé vlasy. Na hlavě má poměrně hodně výraznou korunku opět s jemnými detaily, které svědčí o úrovni její jemné motoriky. Oči má zelené. Vzhledem k celému obrázku je záměrné, že oči nejsou vymalovány celé, jedná se tedy o barvu očí. V očích také nalezneme černou tečku, takže Karolína se opravdu zabývá detaily a zobrazí i čočky. Nos je vůči ostatním částem těla malý. Ústa jsou posunutá mírně k okraji hlavy. Na hlavě jsou dokonce i náušnice. Karolínka, ale zapoměla nakreslit uši. Proto náušnice vycházejí spíše z okraje hlavy.

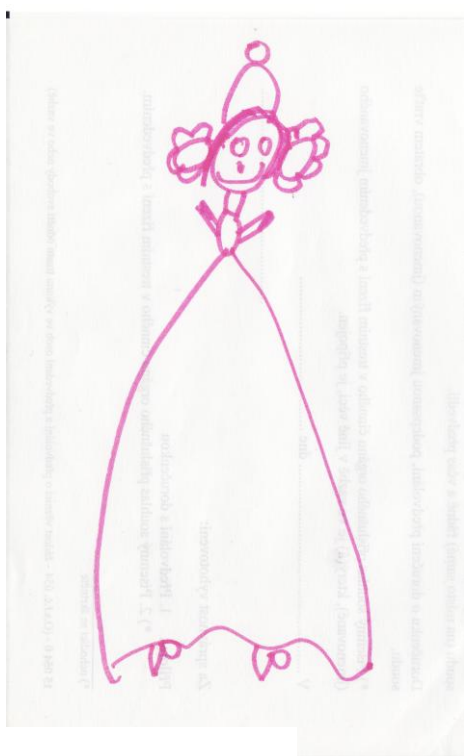
Stejně jako minule má postava krk. Tentokrát je však delší, ale jako na prvním obrázku podobně tenký. Na hrudníku má červený náhrdelník. Je decentní přesto s ohledem na okolí jemně vyčnívá. Řetízek je vedený přesně a není přetaženo.

Dále navazují šaty. Ruce vycházejí z ramen ale stejně jako minule nemůžeme najít přesný počet prstů. V tomto případě se však prsty ztrácejí kompletně v obrázku. Tělo má trojúhelníkový tvar, Z jeho spodního rohu vychází dlouhá sukně, která zabírá přes polovinu obrázku. Sukně není vybarvená, jen obtažená. Není na ní ani vzorek pouze dolní zakončení je označeno vlnitou čarou. Uprostřed jsou nohy. Opět, stejně jako u prvního obrázku, spíše vypadají jako kopýtka.

Karolínka se sama podepsala, u všech dětí to je velký skok kupředu, když se umí podepsat nebo dokonce i psát. Karolína však předvádí, že má na velmi dobré úrovni jemnou motoriku. Je precizní. O tom svědčí náhrdelník nebo třeba to, že dokázala obličej a tělo vybarvit bez jediného přetáhnutí. Také na tento fakt ukazuje detailní zobrazení očí.

Kresba jako taková není vytvořena proporcionálně správně a připomíná spíše postavy z dětských omalovánek.

Anička 2

První kresba u Aničky byla zadána zhruba v pěti a půl roce. Postava se stejně tak jako u Karolíny podobá princezně. Je stejně jako u Karolíny jednobarevná, ale není tak precizně provedená. Je tedy možné, že u Karolíny čerpala inspiraci, nebo si postavu nacvičila doma. Hlava postavy je poměrně velká, to je způsobeno účesem a výraznou pokrývkou hlavy. Dále se na hlavě nacházejí oči nos a ústa, opět má postava velmi široký úsměv.

Dále navazuje krk. Je téměř stejně dlouhý jako tělo. Po krku tedy navazuje tělo, ze kterého vycházejí ruce. Ty jsou hodně krátké a není zde viditelný ani náznak prstů. Zpod těla vystupuje

dlouhá sukně, zhruba uprostřed spodního ukončení šatů jsou nohy opět spíše ve tvaru kopýtek.

Druhá kresba je opět s tím rozdílem, že děti měly přidat pozadí. V tomto případě se Anička rozhodla přidat dům. Dům je o kousíček větší než postava.

Pokud se zaměříme na postavu samotnou, zjistíme, že se Anička moc nezměnila. Tentokrát má postava sice jednoduchou hlavu – vlasy, oči s řasami nos a naznačené usmívající se ústa.

Dále následuje krk. Ten je opět poměrně dlouhý a

opět delší než celé tělo. Ruce vycházejí z ramen, která jsou naznačena ramenními vycpávkami šatů. Změnou je, že se Anička tentokrát snažila aspoň naznačit prsty. Z těla vychází opět sukň. Tato část se Aničce moc nepovedla. Tělo vypadá jakoby zlomené. protože sukň nevyhází uprostřed, ale z boku.

Tentokrát se na kresbě nenacházejí ani nohy. Nejspíše proto, že Aničce na ně nevyšlo místo.

Celkově kresba vypadá poutavě. I Anička se sama podepsala a uvedla svůj věk, ale pokud porovnáme kresby od dětí ve věku Aničky, zjistíme, že nedosahuje takových kvalit jako některé kresby ostatních dětí. Na kresbě, však je vidět jistý posun kupředu.

6 Závěr

Práce je věnována analýze kresby dětí ve věku 3 – 6 let. Pro potřeby práce byla oslovena Mateřská škola Lešany. Děti měly za úkol nakreslit lidskou postavu. Po 4,5 měsících svou činnost žáci zopakovali. Opakování bylo realizováno proto, aby mohly být výtvořiny porovnány. Na základě porovnání kreseb je možno určit, zda dítě učinilo posun ve svém vývoji, v psychice i jemné motorice. Dále bylo sledováno, zda kresbu ovlivňuje nálada dětí, či jak je důležité časové vymezení pro činnost dětí.

Jak je vidět, na kresbách tříletých dětí převážně převládá stadium hlavonožce. Ukázalo se, jak důležitá je nálada u dětí. Jestliže se dětem jejich kresby nelíbí, začarají je, nebo v počátku třetího roku dítěte ani nepřemýšlejí nad zadaným tématem a jsou rády, že za sebou zanechávají stopu. U některých jedinců lze však mluvit i o uvědomění si tématu a přizpůsobení kresby kreslicí ploše.

První obrázky u čtyřletých dětí neodpovídají úrovni, na jaké by měly být. Dá se říci, že děti jsou za stadiem, ve kterém by se měly nacházet. Tyto kresby však mohou být ovlivněny i momentální náladou dětí, ta lehce ovlivňuje jejich výkony. Proto byly u vybraných dětí kresby namalovány znovu. V těchto obrázcích je patrný vývoj dítěte. Zejména přítomnost těla vykazuje charakteristický prvek kresby v tomto věku. Ve dvou případech jsou znázorněny delší nohy a kresba tak získává na pravdivosti. V některých případech jsou vidět detaily, které nejsou znázorněny v ostatních kresbách (uši, správný počet prstů).

Ája vykazuje vysokou úroveň v oblasti jemné motoriky a také smysl pro autenticitu kresby. Má také smysl pro pořádek a přehlednost.

Kresby pětiletých dětí jsou opět na jiném úrovni provedení. Obrázky Simonky a Kristýnky však vybočují. Ačkoli Kristýnka má ve své kresbě zobrazené proporce, kresba je jednoduchá. Simonina kresba je sice barevná, ale vypadá uspěchaně a nepečlivě. Zato kresba Karolíny je pečlivá až moc a dokazuje tak, že již v pěti letech si je možno zapamatovat postup, který se dá později použít. Poslední dvě kresby, Terezky a Míši, jsou na pohled nejlepší.

Anička se účastnila práce jako jediné šestileté dítě. Bohužel nebyla přítomna při první kresbě. Druhý obrázek vypadá jednoduše a odbytě. Pokud by byl první obrázek postavy nakreslen, mohlo by být porovnáno, jestli Anička maluje všechny postavy

stejným způsobem. Aničku bavilo vybarvovat oblohu, ale postavou samotnou se moc nezabývala. Při rozhovoru s učitelkou z MŠ bylo zjištěno, že Anička pochází z méně podmětneho prostředí, což má vliv na kvalitu její kresby.

Viktorčina kresba prodělala obrovský vývoj. Při druhé kresbě lépe využila prostor čtvrtky. To je způsobeno zadáním. Přidala do pozadí několik objektů. Bohužel si nedala moc práce s barvami. V obrázku použila pouze dvě, což je na několik objektů málo. Bylo by zajímavé mít pouze kresbu postavy.

Kristýna prošla za čtyři měsíce velkou změnou. Její kresba se velmi zlepšila. Kresbu vybarvila. Přidala také velký počet detailů, které se na první kresbě nenacházely.

Nikolka první kresbu ztvárnila pouze černobíle, přesto se tam našly důležité znaky postavy, které jí zařadily do odpovídajícího vývojového stadia. Její druhá kresba však vypadá mnohem lépe. Je správná proporcionálně a také má oddělené všechny části těla. Nikola má tak zřejmě velice ráda barvy a ráda maluje.

Nikolka 2 se v kresbě také zlepšila. Především je tento fakt vidět v oblasti rukou a prstů, kdy dala na obě ruce stejný počet prstů, i když ne správný. Její druhá kresba je velice příjemná. Povedlo se jí skloubit dohromady, jak detaily obrázku, tak i pozadí. Vzhledem k velikosti však obličej vypadá přeplněný.

Míša nezobrazil naprosto perfektní postavu, co se detailů týče, ale úroveň z jeho kresby je vidět v obličejí, hlavně v širokém úsměvu. To průkazně doložilo, že i nálada dětí ovlivňuje vzhled jejich kresby.

Karolína namalovala na druhém obrázku princeznu stejně jako v první kresbě. Na první kresbě se věnovala velkému počtu detailů. Kresba vypadá naučeně. Druhá kresba sice zobrazuje princeznu také, ale je tam vidět vývoj. Obrázek obsahuje také detaily, třeba zobrazení očí či náhrdelník. Ukazuje však také na preciznost Karolíny, kterou v první obrázku nebylo možno odhalit.

Anička prodělala vývoj v kresbě. Její postava se však v mnohém podobná té první jediný rozdíl je že postava na druhém obrázku je barevná a má náznak prstů. Anička se zřejmě nejvíce soustředila na domeček, který zabral poměrně dlouhý časový úsek.

Tereška zobrazila svoji maminku a pokusila se ji nakreslit přesně tak, jak ji vnímá ona. I ona zde převedla svoje zkušenosti a vzpomínky na papír.

Jestliže je mezi dvěma kresbami na stejné téma u jednoho žáka několikaměsíční rozestup, je opravdu vidět pokrok. Pravdou ale je, že by děti musely být sledovány podrobněji a delší dobu, protože dítě může mít špatnou náladu a kresba se mu nepovede, nebo v den zadání není ve škole přítomno. Z tohoto důvodu nemohla být kresba porovnána u Dana a Járy.

Zřejmě největší pokrok ve vývoji kresby udělala Terezka a Míša. Nicméně Šárka nezůstává o moc pozadu a prodělala velký skok ve vývoji své kresby.

U Pepíčkovu práci ovlivnila nálada, a proto jeho kresba nepřinesla žádný prokazatelný výsledek o vývoji kresby.

Naopak u Matěje jeho první kresba vypadá velice povedeně a dalo by se říct, že je ve vývoji napřed, ovšem jeho druhá kresba je méně povedená než ta první. Za provedení první kresby zřejmě může buď dobrá nálada, kterou v momentální době měl nebo inspirace od spolužáků.

Celkově je možno říci, že děti rády kreslí. Žádné z dětí se zadané činnosti nestranilo. Všechny úkol splnily. Již samotné pozorování dětí při jejich práci odhaluje, že jejich soustředění se mění s věkem. Ještě větší rozdíly v souvislosti s věkem lze zaznamenat při analýze samotných kreseb dětí. Je velice zajímavé sledovat, jak se kresba postavy vyvíjí, jak děti své výtvořiny zdokonalují, zařazují detaily, vyrovnávají se s proporcemi lidského těla.

Při výtvarném projevu dětí hraje roli nejen jejich nálada či zdravotní stav, ale také materiál, se kterým pracují (pastelky, fixy – pro vyplnění plochy zcela nevhodný materiál, papír, na který kreslí – lesklý povrch je také zcela nevhodný).

Analýzy kreseb tedy ukazují, že u dětí se rozvíjí psychika, ale také jemná motorika. I několikaměsíční rozestup mezi kresbami stejného tématu přinesl do výtvarného projevu rozdíl.

Na základě zkušeností s kresbami dětí bude v praxi ještě ověřená práce s trojrozměrným materiálem – modelovací hmotou. Děti dostanou opět stejné zadání, tj. pokusit se o vytvoření postavy.

Seznam použité literatury

Literatura:

- Barták, J., Bechyně, M., Bek, M. a kol.; *Encyklopedický slovník*; nakladatelství Odeon; 1993; ISBN: 80-207-0438-8
- Hazuková, H., Šamšula, P. *Didaktika výtvarné výchovy I.*; Univerzita Karlova v Praze Karolinum; 1991; ISBN 80-7290-237-7
- Helus, Z., *Psychologie*, 3. vydání, nakladatelství Fortuna; 2003; ISBN 80-7168-406-6
- Kasalová, K., *Metody výtvarné výchovy jako metody resocializace dětí v mateřské škole*; 2009;
- Šikulová, R., *Společně to dokážeme*, 1. vydání, Univerzita J. E. Purkyně; 2011; ISBN 978-80-7414-395-3
- Vágnerová, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika předškolního věku*. 1. vyd. Technická univerzita v Liberci; 2007; ISBN 978-80-7372-213-5
- Vágnerová, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd., Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0956-8

Internetové zdroje:

- http://is.muni.cz/el/1421/jaro2011/PSA_036/um/Vyvojova_psychologie_I_prednaska_4.pdf [online] [2014-12-14]